

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Історичний факультет

Кафедра політології та філософії

Дипломна робота

магістра

**з теми: «ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»**

Виконав:

студент 2 курсу магістратури
спеціальності 052 Політологія
заочної форми навчання
Слободян Володимир

Керівник:

Грубі Т. В., в.о. завідувача кафедри
політології та філософії кандидат
соціологічних наук, доцент

Рецензент:

Кам'янець-Подільський

2025

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження політичних режимів.....	11
1.1. Теоретичні підходи до аналізу політичних режимів.....	11
1.2. Особливості функціонування та типологія політичних режимів у сучасній політичній науці.....	20
Розділ 2. Еволюція та особливості політичного режиму в Україні.....	37
2.1. Становлення політичного режиму України у період незалежності (1991–2004 рр.).....	37
2.2. Трансформації політичного режиму у контексті Помаранчевої революції та подій 2004-2010 рр. та Революції Гідності 2014 р.....	43
Розділ 3. Трансформація політичного режиму України в умовах російсько-української війни.....	54
3.1. Нові виклики у формуванні політичного режиму України після 2014 року.....	54
3.2. Вплив повномасштабної російсько-української війни на тенденції розвитку демократичного політичного режиму.....	62
Висновки.....	71
Список використаної літератури та джерел.....	74

Вступ

Трансформація політичних режимів займає одне з центральних місць у політичній науці, оскільки саме вона дозволяє зрозуміти, як реалізується державна влада, які методи управління переважають у суспільстві, наскільки ефективно функціонують демократичні інститути. Політичний режим є не просто формою політичного устрою, а й динамічною характеристикою політичної системи, що відображає взаємодію між владою, суспільством і громадянином. Його сутність полягає у поєднанні формальних інституційних норм і неформальних практик управління, які разом визначають реальний стан демократії, ступінь свободи, рівень політичної участі громадян та прозорість державних процесів.

Саме через політичний режим проявляється реальна природа державної влади – чи вона орієнтована на народне волевиявлення і верховенство права, чи на концентрацію влади у руках вузької групи осіб. Від типу політичного режиму залежить рівень відкритості політичного процесу, конкурентність виборів, стан громадянського суспільства, функціонування ЗМІ, а також характер відносин між центром і регіонами.

У цьому контексті аналіз політичних режимів має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки від нього залежить ефективність реформ, стабільність суспільства та довіра громадян до влади. Саме тому вивчення процесу формування політичного режиму в Україні є надзвичайно актуальним завданням сучасної політичної науки.

Україна, як молода незалежна держава, стала прикладом складної трансформації політичної системи – від радянської моделі, заснованої на монополії влади, до сучасної багатопартійної демократії з розвиненим громадянським суспільством. З моменту проголошення незалежності у 1991 році політичний режим України зазнав суттєвих змін, що відбувалися під впливом як внутрішніх соціально-економічних чинників, так і зовнішньополітичних обставин.

Вивчення особливостей політичного режиму в Україні дозволяє не лише простежити історію становлення державності, але й зрозуміти механізми адаптації демократії до кризових умов, що є надзвичайно важливим у сучасному світі. Політичний режим виступає не лише індикатором рівня демократизації, а й відображенням зрілості політичної культури, ефективності інститутів та соціальної відповідальності громадян.

Актуальність теми визначається потребою у всебічному аналізі українського політичного процесу як прикладу еволюції пострадянської демократії. Розуміння закономірностей розвитку політичного режиму України дає можливість не лише оцінити досягнення й проблеми у сфері демократичного управління, але й визначити стратегічні напрями подальшої державної модернізації.

Отже, вивчення політичного режиму України має подвійне значення – наукове й практичне. З одного боку, воно сприяє поглибленню теоретичних знань про функціонування політичних систем у перехідних суспільствах, а з іншого – допомагає розробити рекомендації для вдосконалення демократичних інститутів, підвищення ефективності влади та зміцнення довіри громадян до держави. Український досвід є особливо цінним для розуміння того, як у складних історичних, соціальних і безпекових умовах може формуватися стійкий демократичний політичний режим, зорієнтований на європейські цінності, верховенство права та свободу людини.

Метою даної роботи є аналіз політичного режиму та процесу його формування в Україні від 1991 року до сьогодення.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- розкрити теоретико-методологічні засади вивчення політичних режимів;
- визначити основні функції та типологію політичного режиму;
- проаналізувати етапи становлення політичного режиму незалежної України;
- охарактеризувати сучасний стан політичного режиму України та його перспективи розвитку в умовах євроінтеграції та війни;

- окреслити подальші тенденції розвитку демократичного політичного режиму Української держави.

Об'єктом дослідження є політичний режим.

Предметом дослідження є особливості становлення політичного режиму в Україні від початку незалежності до сьогодення.

Методи дослідження. Для досягнення мети роботи та комплексного аналізу сутності політичних режимів і особливостей його розвитку в Україні було використано низку загальнонаукових і спеціально-наукових методів.

Передусім застосовано діалектичний метод, який дав змогу розглядати політичні режими як динамічне явище, що змінюється під впливом соціально-економічних, історичних та культурних факторів. Завдяки цьому методу політичний розвиток України осмислюється як процес постійної взаємодії демократичних і авторитарних тенденцій.

Застосування структурно-функціонального методу дозволило розкрити механізми функціонування політичного режиму, визначити роль і функції основних політичних інститутів у забезпеченні стабільності чи трансформації влади.

Історичний метод використано для простеження еволюції політичних режимів від моменту здобуття незалежності України до сьогодення. Його застосування дозволило з'ясувати закономірності зміни політичних систем, а також визначити ключові етапи трансформації влади, політичних інститутів і відносин між державою та суспільством.

Порівняльний метод (компаративний аналіз) дав змогу співставити український політичний режим із моделями інших пострадянських держав, що дозволило виокремити спільні риси та національні особливості політичного розвитку України.

Системний метод використано для аналізу політичного режиму як цілісної системи, що включає інституційний, нормативний і ціннісний компоненти. Це дало можливість дослідити взаємозв'язок між елементами політичної системи – владними структурами, партіями, громадянським

суспільством і засобами масової інформації.

Соціологічний метод (аналіз емпіричних даних опитувань громадської думки) дозволив оцінити рівень політичної культури, довіри до інститутів влади та ставлення населення до демократичних цінностей, що є важливим показником типу політичного режиму.

Наукова новизна полягає у всебічному осмисленні сутності та еволюції політичних режимів в Україні з урахуванням сучасних політичних процесів, суспільних трансформацій і зовнішніх викликів.

Запропоновано комплексне розуміння поняття «політичний режим», у якому акцент зроблено на взаємодії державної влади, громадянського суспільства та політичної культури. Такий підхід дозволяє розглядати політичний режим не лише як форму здійснення влади, а як результат балансування між демократичними прагненнями суспільства та інституційними обмеженнями держави.

Обґрунтовано особливості розвитку політичного режиму України від моменту здобуття незалежності до сучасного етапу. Встановлено, що політичний процес в Україні має циклічний характер: періоди демократичного піднесення змінюються фазами політичної нестабільності або посилення влади виконавчої гілки.

Виявлено вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на трансформацію політичного режиму. Показано, що інтеграційні процеси з Європейським Союзом, а також війна та безпекові загрози сприяли зміцненню інститутів державності, але водночас загострили проблему поєднання демократичних принципів із необхідністю централізованого управління.

Розроблено авторське бачення етапів еволюції українського політичного режиму, яке включає: період становлення незалежної держави (1991–2004 рр.), фазу демократичних змін (2005–2013 рр.), етап постреволюційної модернізації (після 2014 р.) та період консолідації влади в умовах воєнного стану (з 2022 р.).

Матеріали наукового дослідження також можуть бути використанні під час навчального процесу при підготовці студентами до семінарських та

практичних занять з наступних дисциплін: «Політичні системи та режими», «Вступ до спеціальності», «Загальна теорія політики» та ін. Результати дослідження можуть використовуватись і під час проведення науково-тематичних заходів із питань аналізу сучасних тенденцій розвитку політичного режиму в Україні.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані під час наукової конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2023-2024 навчальному році (м. Кам'янець-Подільський, 9-10 квітня 2024 р.)

Публікації. Подано до друку статтю на тему: “Трансформація політичного режиму України в умовах російсько-української війни”. Філософ-і-Я: наукові розвідки студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : наук. журнал / гол. ред. А.В. Найчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Випуск 11.

Джерельна база. У контексті нашого дослідження були використані роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Барко Т. «Політичний режим: суть та основні підходи щодо його визначення» [8], Бігун А. «Судова реформа в Україні: виклики та перспективи» [10], Буроменський М. «Вплив міжнародного права на політичні режими держав» [12], Ганжа А. «Неопартимоніальний політичний режим в Україні 2010 – 2015 рр.: аналіз функціонування політичної системи» [14], Гапоненко В. «Перспективи еволюції гібридної інституційної системи сучасної України» [15], Кобець Ю. «Міщук М.М. Політична система суспільства» [23], Кобець Ю. «Політична система України в умовах воєнного стану: проблеми ефективності» [24], Колесник Ю. «Теоретичні засади дослідження політичного режиму» [28], Кополовець Р. «Теоретико-методологічні засади дослідження демократичних транзитів (Д. Растоу, С. Хантінгтон, Г. О'Доннел, Ф. Шміттер)» [30], Литвин В. «Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу» [33], Мацієвський Ю. «Між авторитаризмом і демократією: політичний режим

після «помаранчевої революції»» [35], Мовчан У. «Війна і регіональне управління: як змінилася архітектура політичної взаємодії в Україні» [36], Пашков В., Хомерікі О. «Політико-режимні трансформації в Україні (1991-2019): біг по колу на шляху до демократії» [44], Радченко О. «Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення» [47], Тарасюк В. «Політичні режими: відмінності й спільні ознаки» [52], Ткач Д. «Міжнародно-правовий аспект зовнішньої політики України за Президента В. А. Ющенка» [53], Томахів В. «Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій» [54], Федоришина К. «Інтегративний погляд на політичний режим: між інституційністю і соціологічністю» [55], Шабанов М. «Сучасні політичні режими: концептуальні засади та практичний вимір» [57], Шипунов Г. «Особливості становлення транзитології як напрямку політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку» [58], Шипунов Г. «Авторитарний політичний режим: теоретико-методологічні підходи до визначення» [59] та ін.

Цікавою для нашого дослідження є колективна робота вітчизняних дослідників Грищенко Ю., Кузьміної І., Лісунової Н. «25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави». У дослідженні пропонується переосмислений погляд на українську історію після проголошення незалежності у 1991 році. Новітній етап розвитку держави розглядається крізь призму суспільної активності, ключові прояви якої припали на три масштабні протестні рухи – Революцію на граніті, Помаранчеву революцію та Революцію гідності. Саме ці події стали потужними каталізаторами державотворчих перетворень і визначали подальший напрямок політичної еволюції України.

У роботі простежуються складні зміни, що спричинили розпад Радянського Союзу, а також висвітлюються труднощі, з якими стикнулася молода українська держава в перше десятиліття незалежності. Автори демонструють, як у 1990-х роках і на початку 2000-х років українське суспільство й політичні еліти шукали шляхи виходу з глибокої економічної та інституційної кризи. Окрему увагу приділено становленню, піднесенню та

ослабленню олігархічної моделі влади у 2005–2009 роках, яка істотно вплинула на характер функціонування політичного режиму.

Актуальна для нашого дослідження є робота українського науковця Литвина В. «Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу». В ній здійснено комплексний теоретико-методологічний та емпіричний аналіз політичних режимів сучасної доби. Розглянуто історичну еволюцію підходів до класифікації політичних режимів, а також сучасні тенденції розвитку кількісних і якісних методів їх типологізації та порівняльного вимірювання. У систематизованому вигляді подано характеристику економічних та політичних свобод, які виступають ключовими індикаторами режимних моделей у сучасному світі.

У роботі проаналізовано основні концепції демократії та процесів демократизації, а також підходи до вивчення автократій і механізмів автократизації. Окрема увага приділена критеріям оцінювання ефективності та функціональної якості демократичних систем, включно з інституційними, процедурними та результативними параметрами. Додатково розкрито зміст та різновиди субнаціональних політичних режимів як специфічного рівня політичної організації.

Слід також звернути нашу увагу на роботу Радченко О. «Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення», у якій здійснено комплексний теоретико-методологічний та емпіричний аналіз політичних режимів сучасної доби. Розглянуто історичну еволюцію підходів до класифікації політичних режимів, а також сучасні тенденції розвитку кількісних і якісних методів їх типологізації та порівняльного вимірювання. У систематизованому вигляді подано характеристику економічних та політичних свобод, які виступають ключовими індикаторами режимних моделей у сучасному світі.

Проблематика нашого дослідження розглядається і в праці вітчизняного дослідника Шабанов М. «Сучасні політичні режими: концептуальні засади та практичний вимір». У ній подано матеріали, що висвітлюють ключові

особливості функціонування сучасних політичних режимів. Розкрито історичні та цивілізаційні чинники формування владного дискурсу в окремих політичних системах, з урахуванням їх структурної та змістової диференціації.

Структура та обсяг дипломної роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та джерел. Всього 80 сторінки.

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження політичних режимів

1.1. Теоретичні підходи до аналізу політичних режимів

Політичний режим у сучасних умовах постає не лише як сукупність формальних механізмів здійснення влади, а й як відкрита технологія владної взаємодії, інструмент контролю, моніторингу та регулювання суспільно-політичних процесів. Його сутність полягає у поєднанні нормативно-правових засад, політичної культури, реальних практик ухвалення рішень та системи комунікації між владою і суспільством. Саме через призму режиму можна простежити, яким чином держава забезпечує стабільність, легітимність та ефективність управління, а також які соціальні сили беруть участь у процесі формування та реалізації політичної волі.

Теоретичне осмислення природи політичного режиму має глибоке коріння у класичній соціологічній та політичній думці. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних підвалин цього поняття зробили Г. Спенсер, Е. Дюркгейм та особливо М. Вебер, які заклали основи аналізу соціальної організації влади, типології панування та взаємозв'язку між інститутами держави й суспільства. Їхні підходи стали методологічним орієнтиром для подальших досліджень політичних режимів у XX – початку XXI століття.

У західній політичній науці (Л. Даймонд, Г. О'Доннел, В. Меркель, А. Круасан, Р. Даль та ін.) питання типології та динаміки політичних режимів досліджуються вже протягом кількох десятиліть. Вони звертають увагу на закономірності становлення демократій, гібридних режимів та авторитарних форм правління в контексті глобальних трансформацій. Такий широкий спектр підходів свідчить, що політичний режим є багатовимірним явищем, яке не може бути пояснене з позицій лише однієї теоретичної школи [57, с. 11].

У межах аналізу сучасних політичних режимів особливу увагу приділено парадигмам демократизації, які стали основою для пояснення переходів від авторитаризму до демократії. Класичне осмислення причин, чинників і

Висновки

Політичний режим України від моменту відновлення незалежності у 1991 році зазнав істотних трансформацій, що відображають глибинні зміни у структурі влади, політичній культурі та взаємодії між державою, суспільством і зовнішніми акторами. Протягом трьох десятиліть український політичний простір розвивався у режимі постійних коливань між демократизаційними імпульсами та тенденціями до концентрації влади. На відміну від країн, де система була стабільно закладена одразу після розпаду СРСР, Україна проходила шлях нерівномірної інституційної модернізації, у якій кожен період визначався особливими структурними викликами.

У 1990-х роках політичний режим формувався в контексті глибокої соціально-економічної кризи, що послаблювало інституційні засади влади та відкривало можливості для неформальних практик управління. Хоча в державі діяли демократичні механізми, такі як вибори чи багатопартійність, політична система мала ознаки «неконсолідованої демократії», де важелі реальної влади часто зосереджувались у руках обмежених груп впливу. Саме в цей період закладається модель взаємодії бізнесових та політичних еліт, що в майбутньому оформиться в олігархічний сегмент політичного режиму.

Перші значні корективи в розвиток політичного режиму внесла Помаранчева революція 2004 року. Вона стала не лише відповіддю на конфлікт довкола президентських виборів, а й маркером зростання політичної суб'єктності українського суспільства. Внаслідок масових протестів відбувся перегляд конституційної моделі з посиленням парламентсько-президентського формату, що мало на меті обмежити персоналістські тенденції. Однак у наступні роки виявилось, що демократичний шлях не супроводжувався достатнім інституційним підкріпленням: політична конкуренція залишалася фрагментованою, а суперечності між ключовими політичними акторами призводили до нестабільності урядів і поступового повернення до сильного президентського центру.

Період 2010-2013 років позначився спробами побудови вертикально інтегрованої системи влади, що все більше набувала рис авторитаризації. Контроль над судами, тиск на опозицію та медіа, згортання політичних свобод і монополізація ключових ресурсів стали індикаторами руху України у напрямку «керованої демократії» або навіть елементів персоналістського правління. Втім, така модель виявилася несумісною з рівнем політичної мобілізації суспільства та історичною традицією громадянського спротиву. Розгортання Революції Гідності стало неординарним моментом у розвитку українського політичного режиму: на відміну від попередніх криз, воно продемонструвало не лише прагнення українців до демократичних стандартів, а й готовність протистояти силовому тиску держави.

Події 2014 року вивели політичний режим України на новий етап, який поєднав демократичне оновлення з необхідністю реагувати на безпрецедентний зовнішньополітичний виклик – російську агресію. Війна, анексія Криму та бойові дії на сході країни змінили пріоритети державної політики та інституційного розвитку. Незважаючи на складні умови, політична система зберегла демократичні процедури, що підтверджувалося проведенням виборів, конкуренцією партій, діяльністю громадянського суспільства та створенням антикорупційних інституцій. Водночас, воєнний контекст сприяв посиленню виконавчої влади, що в кризових ситуаціях є закономірним, але потребує постійного балансування, щоб уникнути надмірної концентрації повноважень.

Після 2019 року політичний режим увійшов у фазу оновлення політичних еліт та спроби переформатувати відносини між гілками влади. На тлі масштабного парламентського перезавантаження зросла роль президентської вертикалі, а парламент часто втрачав автономність у прийнятті рішень. Хоча номінально політичний режим залишався демократичним, з'являлися ознаки домінантної моделі влади, коли ключові рішення залежали від одного центру. Такий формат отримав новий вимір після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, коли в державі було запроваджено воєнний стан, а політична діяльність природно обмежилася пріоритетами оборони та національної

безпеки.

Попри це, український політичний режим не втратив демократичного ядра. На відміну від багатьох історичних аналогів, війна не призвела до авторитарного згорання інститутів. Суспільний контроль, роль волонтерського руху, незалежність медіа й активність громадських організацій залишилися важливими елементами політичного процесу. Більше того, європейська інтеграція стала одним із ключових факторів, що підтримують демократичні стандарти, адже вимагає дотримання принципів верховенства права, інституційної прозорості та підзвітності влади.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що розвиток політичного режиму України – це процес переходу від пострадянської гібридності до демократичної моделі, якій притаманні періодичні кризи та хвилі модернізації. Українське суспільство виступає ключовим суб'єктом у цьому процесі, компенсуючи слабкість державних інституцій, а в моменти критичних ситуацій – коригуючи політичний курс. Революція Гідності стала переломним моментом, що остаточно закріпив неможливість авторитарної реставрації, тоді як війна з росією лише зміцнила спрямованість України на демократичний і європейський шлях.

Таким чином, головна мета України – це рух до стабільної, інституційно укріпленої демократії, здатної забезпечувати ефективне управління й протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам. Сучасний політичний режим нашої держави перебуває у стані переходу, але його вектор розвитку є чітко визначеним і закріпленим суспільною волею та геополітичним вибором країни.

Список використаної літератури та джерел

1. Dahl R. A. Polyarchy. participation and opposition. New Haven : Yale University Press, 1971. 257 p.
2. Klymenko L. Choosing Mazepa Over Lenin: The Transformation of Monuments and Political Order in Post-Maidan Ukraine. Europe-Asia Studies. 2020. Vol. 72, issue 5. P. 815-836.
3. Munck G. Modes of Transition and Democratization : South America and Eastern Europe in Comparative perspective Comparative politics. 1997. Vol. 29. №. 3. P. 343-362.
4. The Democracy Index 2011 / Economist Intelligence Unit. The Economist. URL: https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaign=DemocracyIndex20.
5. Wilson A. Ukraine's Uncertain Democracy. Yale University Press, 2020. 56 p.
6. Бабкіна О. Теорія політики та сучасні виклики. Політичний режим в Україні до і під час воєнного стану: нові виклики. Серія 22. Політичні науки та методики викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. 2024. Випуск 35. С. 5-13.
7. Бабкіна, О. Політичний режим в Україні напередодні та під час воєнного стану. Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень: збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф; Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). С. 20-23.
8. Барко Т. М. Політичний режим: суть та основні підходи щодо його визначення. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10527/1/123-127.pdf>.
9. Безп'ятчук Ж. Зеленський – тренд популізму чи ні?. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48036762>.
10. Бігун А. Судова реформа в Україні: виклики та перспективи. Київ, 2021. 213 с.

11. Буркало В. Олігархічне начало й олігархічний потенціал людини в концепції Платона як продукт і джерело психоетичних деформацій. Вісник Прикарпатського університету. Політологія, 2024. № 18. С. 67-77. Івано-Франківськ: ПНУ, 2024. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/144>.

12. Буроменський М. В. Вплив міжнародного права на політичні режими держав: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.11. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 1998. 32 с.

13. Вонсович С. Загальна теорія політики: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 203 с.

14. Ганжа А. Н. Неопартимоніальний політичний режим в Україні 2010 – 2015 рр.: аналіз функціонування політичної системи. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології». 2015. Випуск 25. С. 56-62.

15. Гапоненко В. А. Перспективи еволюції гібридної інституційної системи сучасної України. Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки. 2019. Вип. 58 (2). С. 27-32.

16. Голубов О. Зеленський ввів санкції проти телеканалів 112, Newsone і ZIK. URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskyi-zaprovadyv-sanktsii-proty-telekanaliv-112-newsone-i-zik/a-56436516>.

17. Грищенко Ю., Кузьміна І., Лісунова Н. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави; НАН України; Ін-т історії України. К. : Ніка-Центр, 2016. 796 с.

18. Железняк, Я. (2024, березень, 14). Парламентська криза. Що далі? LB.ua. URL: https://lb.ua/news/2024/03/14/603321_parlamentska_kriza_shcho_dali.html.

19. Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації: аналітична доповідь / за ред. д. політ. н. професора Г. І. Зеленько. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 164 с.

20. Історія соціал-демократичного руху в Новий час: становлення ідеології та практики / уклад. О. Безаров. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 135 с.

21. Калиніна А. О. Виникнення тоталітаризму: умови формування та типологія. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 51. С. 264-272.

22. Карл Поппер «Відкрите суспільство». URL: <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/karl-popper-vidkrite-suspilstvo/>.

23. Кобець Ю.В., Міщук М.М. Політична система суспільства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2025. 104 с.

24. Кобець Ю. В. Політична система України в умовах воєнного стану: проблеми ефективності. Вісник Прикарпатського університету. Серія Політологія. 2024. Випуск 16. С. 27-33.

25. Ковтун І. В. Філософія Липинського В'ячеслава Казимировича. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/4943/1/20160428-29_TEZY_V3_P278.pdf.

26. Ковтуненко Е. С. Теоретико-методологічні та концептуальні засади соціологічного дослідження соціальних змін. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013. Вип. 18. С. 95-103.

27. Козинець О., Остапенко І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. Актуальні проблеми держави і права. 2021. Вип. 89. С. 37-41.

28. Колесник Ю. М. Теоретичні засади дослідження політичного режиму. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія : зб. наук. пр.: Фенікс, 2014. Вип. 7. С. 177-179.

29. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України». Режим доступу до Конституційного Договору. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1к/95-вр#Text>.

30. Кополовець Р. Теоретико-методологічні засади дослідження демократичних транзитів (Д. Растоу, С. Хантінгтон, Г. О' Доннел, Ф. Шміттер). Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії. 2018. Вип. 21. С. 115-120.

31. Леонід Кравчук: Є така держава – Україна. К. : «Глобус», 1992. 240 с.

32. Леонід Кучма. Вірю в український народ / упоряд. В. М. Литвин, В. А. Смолій. К. : Видавничий дім «Альтернативи», 2000. 504 с.

33. Литвин В. С. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.

34. Маслак О. Тиранія як проблема філософії права та філософії політики. Філософська думка. 2014. № 3. С. 120-125.

35. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції». Політичний менеджмент. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1399>.

36. Мовчан У.І. Війна і регіональне управління: як змінилася архітектура політичної взаємодії в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології». 2025. випуск 47. С. 17-25.

37. Москалюк М. Неформальні практики у функціонуванні інституту президентства України (1991 – 2014 рр.). Вісник Прикарпатського університету. Політологія. Випуск 13, 2019. С. 119-128.

38. Напівпрезидентіалізм: формальний та інституційний аналіз (уроки для України) : аналітична доповідь. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. 38 с.

39. Одарченко К. У 2019 році відбулася кардинальна зміна парадигми комунікацій суспільства і влади. URL: https://lb.ua/blog/katerina_odarchenko/446289_2019_rotsi_vidbulasya_kardinalna.html.

40. Опанасюк В.В. Анархія як тип політичного режиму в соціальній філософії П.-Ж. Прудона. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14038721.pdf>.

41. Оцінка впливу зовнішньополітичних чинників на Україну. Ставлення до іноземних держав та окремих ініціатив їх лідерів. Оцінка громадянами України легітимності правління Путіна (березень 2024р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-vplyvu-zovnishnopolitychnykh-chynnykiv-na-ukrainu-stavlennia-do-inozemnykh-derzhav-ta-okremykh-initsiatyv-ikh-lideriv-otsinka-gromadianamy-ukrainy-legitymnosti-pravlinnia-putina-berezen-2024r>.

42. Пальшков К. Є. Легіслатури Л.М. Кравчука та Л.Д. Кучми як період становлення та затвердження авторитарного іміджу українського президентства. Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 50. С. 194-201.

43. Партійна система України після парламентських виборів 2012: аналіт. доп. / за заг. ред. О. А. Фісуна. Регіон. Філіал НІСД у м. Харкові. Х.: Золоті сторінки, 2012. 116 с.

44. Пашков В. О., Хомерікі О. А. Політико-режимні трансформації в Україні (1991-2019): біг по колу на шляху до демократії. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2023. № 1 (56) С. 135-158.

45. Політична система сучасного суспільства : навчальний посібник / [В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С.Черняк, Н. В. Пархоменко]. К. : КНУТД, 2015. 229 с.

46. Помаранчева революція: уроки та історичне значення. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2009. 40 с.

47. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. 380 с.

48. Рудакевич М. І. Інститут президентства в Україні: проблема лідерства. Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. С. 78-82.

49. Сидорчук О. Форма правління в Україні: пропозиції подальшого реформування. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучерів. Аналітичні записки. 2014. Березень. С. 1-15.

50. Скуріхін С. М. Морфологія і динаміка правової культури : навч. посіб. / С. М. Скуріхін. Одеса : Фенікс, 2020. 314 с.

51. Соколова І.О., Івоніченко Д.В., Федоренко А.В. Правова природа політичних режимів. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 47-49.

52. Тарасюк В. М. Політичні режими: відмінності й спільні ознаки. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2020. Вип. 87. С. 319-330.

53. Ткач Д. І. Міжнародно-правовий аспект зовнішньої політики України за Президента В.А. Ющенка. Правничий вісник Університету «КРОК». 2016. С.79-88.

54. Томахів В. Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19(1). С. 336-342.

55. Федоришина К. Інтегративний погляд на політичний режим: між інституційністю і соціологічністю. 2021. № 2. С. 14-15.

56. Чальцева О. М. Інституціональний детермінаційний фактор формування національної моделі публічної політики України. Політичне життя. 2018. Вип. 3. С. 71-77.

57. Шабанов М. О. Сучасні політичні режими: концептуальні засади та практичний вимір : навч. посіб. Одеса: Одес.нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 143 с.

58. Шипунов Г. Особливості становлення транзитології як напрямку політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2006. Випуск 17, С. 123-130.

59. Шипунов Г. Авторитарний політичний режим: теоретико-методологічні підходи до визначення // Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. 2014. Вип. 5. С. 329-338.

60. Шипунов Г. Сучасні теорії політичних змін та розвитку. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/2022_Metodychni-rekomendatsii_Suchasni-teorii-politychnykh-zmin-ta-rozkytku.pdf.